

zar-se el país? O çtanmateix hauriem de tornar a la idea d'un mot aborigen, a què ens orienta el sufix pre-romà -ASSA?

DERIV.: *Tenassar*.

¹ Illot consagrat a Atena, cf. *Pantelleria Παρθεν- vaita*. — ² En *Dabba wa' Insân*, Iraq S. x (Dieterici, no Penrice), i ja en parlà Al-Laith (798 d. C.) segons l'Azherí (S. x). És germà de l'hebreu *tannin*, segons Lane, 318a, que reporta les llargues explicacions mitològiques i altres que en donà el Qazwiní (S. XII).

Tenat, V. *tany*

TENCA, 'peix malacopterigi d'aigua dolça', del llatí tardà *TINCA* id. □ 1.ª doc.: 1491: en els *Quesits i Perquens* d'Albert Gran, incunable d'aquesta data (*AlcM*). «*Tenca*: tinca», *OPou* (*ThPu.*, 66, d'on *DTo.* etc.). Tinc anotat *tēnkaz* peix de l'Estany de Banyoles (1964); «és que no era un bassal, sinó aiga viva i s'hi feien *tēnkaz* i pagres» L'Armentera (1958); «és un pei de riu: n'hi ha en el Tec» Hortafà (1960); «a les basses grans d'ací pescaven *tēnkaz*, anguiles, barbs i geperuts», Puigverd de Lleida (1964); «he agarrat més *tēnkaz* en aquella séquia!» Sollana; «també hi ha *tēnkaz*: diuen si són lo mateix que *carpes*; naixen i crien a la mateixa Albufera, no com l'anguila, el llobarro i la llissa, que hi vénen de fora» Palmar (1962).

«*Tenca*, pl. *tenques*, lat. *tinca* (segons Vanier, *Praed. rust.*, li. 15, p. 278, y Ausonio. Peix ruin. Porta-la dibuixada Cenomannensis, li. 1, p. 325», Orellana, *Peixos del Mar de Val.*, 1802, p. 9.

Mot comú a totes les llengües romàniques d'Occident. En llatí el mot no apareix fins al S. v en Ausoni, romà de Gàllia o Renània en el lèxic del qual hi ha molts manlleus del cèltic i altres. No té etimologia coneguda. Per al gallego-port. *tainha*, potser connex en la llengua pre-romana, i que podria reforçar una etimologia cèltica, veg. *DCEC/DECH*, s. v. Una conjectura més, però encara més incerta, en el *D. Ar. Gc.*, per més que l'aranès *tenca* 'bresca de mel' té etimologia ben independent.

Tenca 'penca', V. *talpa* eiv. *Tencó*, *tençonar*, *tenda*, *tendal*, *tendència* etc., V. *tendre* v. *Tendral*, *tendralera*, *tendraló*, *tendrament*, V. *tendre* adj.

TENDRE, v., ant., avui TENDIR, del ll. TĒNDĒRE 'estendre', 'desplegar'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Hom ha mester tota sa forsa a *tendre* sa forts ballesta», Llull (*AlcM*). En el llenguatge pastoral s'aplicà a la tendència o direcció general del moviment dels ramats: «que cascú, jaén <en> son cortal, aja a *tendre* censús; e, si gire avall, pach lo ban; e si jau en alberch e gira avall per péixer, pach lo ban» Vallespir a. 1309 (del *Llibre Verd* de Prats de Molló d'aquesta data, en la còpia que en queda, en el *Llibre Roig*, de 1643, f° 81r^o); la tendència del bestiar a l'alta muntanya, quan pastura, és a tirar muntanya avall a la recerca d'herba cada cop més grassa, però la comunitat assigna a cada pastor i els seus ramats, una zona fixa,

en la qual ha de péixer: anar pujant cap amunt, des d'allà cap als cims, li és permès, i fins convé que ho faci perquè no es perdi sense ús l'herba que ha nascut, però com que cap amunt és més magra, les bèsties voldrien anar davallant, cosa il·licita (que perjudicaria els altres pastors o el comú) i si el pastor ho permet ha de pagar una multa, tant si ell i el bestiar passen les nits prop de la població (*en alberg*) com si ho fan a la pleta o jaça (*cortal*) de muntanya.

El tema de perfet i de participi era *tes-* (ll. TENSUS, ll. vg. TENSI, -SIT): «Aprés venc un pagès, / ab un arney <s>, que *tès*, / on l'esperver ca(s)ec / ---» (va parar-li un aparell de caça, un parany), Cerveri (*Rosinyol*, v. 100); «una vegada estaven ab él monges joves qui *teseren* una *tesura*, per so que poguessen penre una bèstia qui-l faÿa enuyg, e quant fo nuyt la bèstia casec en la *tesura*; e --- Sent Marí --- li dix: —E què fas, mesquina? Fugi tost --- la desliurà per so que se n'anés», *VidesR*, 193r1 («monachi --- laqueos tendissent ---») 582.2); «*tès*-li la *tesura* de la sua crou», ib. 86v2 (trad. *muscipulam*).

Des del S. xiv el mot va perdent vitalitat, per l'ús creixent que es fa dels seus concurrents *estendre* i *tibar*, sobretot en les formes personals de la conjugació. Vida més llarga tingué el participi *tès*, *tesa*, si bé prenent cada cop més el paper d'adjectiu. StVicentF recomanava que a una dona «quan ve a vostra casa, prenet-li la mà un poc, solament los dits *teses*, que per besar molts de mals se-n han seguits» (*Serm.* II, 191.28): doneu-li la vostra ma amb els dits estesos: no la hi beseu, ni la hi estrenyeu massa (si la té ben estirada no acostaran tant els cossos, dintre d'una casa...). «Gitar-se tot *tes* en terra» en un altre sermó d'ell (Schib, *Vocab.*).

S'aplicà especialment a objectes en forma de pal, si era pal llarg: en els escuts o emblemes, en particular: «la barcelonesa és aquella que ha senyal de creu *tesa*, mas la real de València és aquella que ha senyal de ram», Eiximenis (*Regiment*, NCL., 36.24): per aquesta es deu entendre una creu de braços curts i fust llarg (silueta general esprimatxada en manera de ram o brancatge), mentre que la creu *tesa* seria d'aquelles en què el travesser s'estén molt, com el fust (cf. les frases catequístiques a què pertany la citada de *VidesR*, 82v2, amb les quals hi pot haver alguna relació, potser no merament a base de joc de mots). És doncs possible que en Muntaner la lectura originària fos *tesa*, «lectio difficilior» més aviat que *estesa*: en les festes de la coronació d'Anfós el Benigne el trobador «cantà --- un serventesc --- què significava la corona, e-l pom e la verga --- la corona qui és tota redona significa --- Déu, qui no ha començament ne haurà fin --- e la verga significa justícia --- enaxí com la verga és longa e *tesa* (var. *estesa*), e ab la verga bat hom e castiga, axí la justícia castiga ---» (§ 298, Bof., p. 579.3, = Casac. ix, 26.30).

Parlant en termes de carnisseria sembla que *tès* es deia dels membres tallats d'un animal sacrificat, en tant que ben estesos i no arronsats (ço que hauria permès de tallar el quarter taxat, en dimensions més